

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Lizett Käst

6-7-AASTASTE LASTE KAASAMINE HEA LASTEAIA ASPEKTIDE VÄLJA
SELGITAMISEKS ÜHE TARTU JA ÜHE VALGA LASTEAIARÜHMA NÄITEL

bakalaureusetöö

Juhendaja: Egle Säre

Läbiv pealkiri: Laste kaasamine ja hea lasteaed

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Egle Säre, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Airi Niilo, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	3
Laste kaasamine	4
<i>Laste kaasamine õigusaktides</i>	5
<i>Lasteombudsmani ja MTÜ Lastekaitse Liidu uuringud laste kaasamisest</i>	6
Hea lasteaed.....	8
<i>Varasemad uurimused</i>	11
Metoodika.....	12
<i>Valim</i>	12
<i>Andmete kogumine</i>	13
<i>Andmete analüüs</i>	14
<i>Tulemused</i>	16
<i>6-7-aastaste laste arusaamad hea lasteaia keskkonnast</i>	16
<i>6-7-aastaste arusaamad hea lasteaia tegevustest</i>	21
Arutelu.....	23
Kokkuvõte	26
Abstract	27
Tänuõnad	27
Autorsuse kinnitus.....	28
Kasutatud kirjandus.....	29
Lisa 1. Lastega filosoferimise kava	
Lisa 2. Jutt „Peedu läheb lasteaeda”	

Sissejuhatus

Suure osa oma ajast veedavad lapsed koolis või lasteaias, seetõttu on oluline, et laps tunneks end selles keskkonnas hästi (Õun, 2001). Hea lasteaia määrab selle kvaliteet (Nugin, 2013). Seda, milline on lasteaia hea ja kvaliteetne keskkond, on välja toonud mitmed autorid (Kraus, 2014; Nugin, 2013; Vares, 2015; Õun, 2001, 2005a, 2005b) ja kehtestavad õigusaktid (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011; Koolieelse lasteasutuse seadus, 2016; Lastekaitse seadus, 2016; Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse..., 2011). Hea lasteaed on koht, mis võimaldab laste õigust vaimselt ja füüsiliselt tervislikule keskkonnale ja päevakavale, eneseusaldust ja vaimset erksust toetavale tegevusele ning pedagoogide igakülgsel abile ja toetusele alushariduse omandamisel (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2016).

Laste kaasamine on eesmärgistatud tegevus, mis annab lapsele võimaluse aktiivselt osaleda enda heaolu, õigusi ja arenguvõimalusi puudutavates küsimustes (MTÜ Lastekaitse Liit, s.a.). Lapse õiguse, olla kaasatud teda puudutavates küsimustes, sätestavad erinevad õigusnormid (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2015; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, 2012; Lapse õiguste konventsioon, 1991; Lastekaitse seadus, 2016; Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011). Lasteombudsman ja MTÜ Lastekaitse Liit on läbi viinud uuringuid kaasamisest, milledest tuleb välja, et lapsi neid puudutavatesse küsimustesse piisavalt ei kaasata. Uuringutes osalesid enamasti koolilapsed ja täiskasvanud, kuid mitte koolieelikud (Karu, Turk, Suvi, & Biin, 2012; MTÜ Lastekaitse Liit, 2013, 2014; Teder, 2012). Ainult ühes uuringus oli kaasatud 7-aastaseid lapsi (MTÜ Lastekaitse Liit, 2014). Käesoleva uurimuse autor näeb uurimisprobleemina asjaolu, et meil on kehtivad õigusnormid, mis sätestavad lapse arvamuse ära kuulamise ja arvestamise kohustuse, kuid siiski pole 6-7-aastaseid lapsi piisaval määral kaasatud arvamuse avaldamisse. Lähtudes eeltoodust ei ole teada, mida arvavad 6-7-aastased lapsed ise heast lasteaiaast, mistõttu antud töö autor soovib kaasata 6-7-aastaseid lapsi hea lasteaia aspektide välja selgitamiseks.

Teema valikut mõjutasid autori esimene iseseisev uurimistöö Tartu Descartesi Lütseumis „Lasteombudsmani roll laste heaolu tagamisel Eesti Vabariigis“, lasteaiaõpetaja erialaõpingud, praktikakogemused lasteaedades, lasteombudsmani uurimistulemused laste vähese kaasatuse osas ja huvi laste arvamuste väljaselgitamise vastu lastega filosoferimise meetodi kaudu. Uurijat inspireeris Tartu Ülikooli eetikakeskuse 2015. aasta konkurss, mis oli suunatud lasteaedadele ja koolidele, kus kutsuti koole ja lasteaedu üles analüüsima, mis teeb lasteaiaast hea lasteaia. Lähtudes eeltoodust on teema oluline ja päevakajaline.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada 6-7-aastaste laste arusaamad heast lasteaiaast, hea lasteaia keskkonnast ja tegevustest. Eesmärgi saavutamiseks püstitas töö autor kaks uurimisküsimust:

1. Missugune on hea lasteaia keskkond 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal?
2. Millised on hea lasteaia tegevused 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal?

Uurimuse läbiviimiseks kasutas töö autor kvalitatiivset lähenemist. Andmeid koguti gruppintervjuude kaudu, milles lähtuti lastega filosoferimise põhimõtetest. Andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi kaudu.

Teoreetilises osas toob autor välja laste kaasamise mõiste, kaasamist sätestavad õigusnormid ja näiteid uuringutest laste kaasamise kohta. Seejärel selgitatakse hea lasteaia mõistet ning tuuakse eraldi välja hea lasteaia keskkonna ja tegevuse aspektid ning varasemad uurimused lasteaia kvaliteedi kohta. Metoodilises osas kirjeldatakse bakalaureusetöö valimit, andmete kogumist ja analüüsi ning antakse ülevaade saadud tulemustest. Pärast tulemusi esitatakse teemakohane arutelu, peamised järeldused ja soovitus edaspidisteks uurimusteks. Lõpetuseks on esitatud kokkuvõtte, millele järgneb inglisekeelne resümee, tänusõnad, autorsusekinnitus, kasutatud kirjanduse loetelu ja lisad.

Laste kaasamine

Kübar ja Hinsberg (2014) on öelnud, et “kaasamine on see, kui teeme otsuseid ja viime neid ellu teistega koos ja teistega arvestades” (lk 7). Lapse kaasamine on eesmärgistatud tegevus, mis annab lapsele võimaluse aktiivselt osaleda enda heaolu, õigusi ja arenguvõimalusi puudutavates küsimustes (MTÜ Lastekaitse Liit, s.a.). Kaasamise protsess koosneb järgmistest aspektidest:

- 1) informeerimine;
- 2) konsulteerimine;
- 3) osalus (Illing & Lepa, 2005; Kübar & Hinsberg, 2014).

Kaasamiseks on võimalik kasutada erinevaid meetodeid. Üks kaasamise viise on arutelu, näiteks maailmakohviku ja avatud ruumi meetod. Need meetodid on eelkõige täiskasvanutele (Kübar & Hinsberg, 2014). Lapsekesksemad meetodid on näiteks: paarisintervjuu, joonistamine või mäng (Einarsdottir, 2005b, viidatud Kraus, 2014 j).

Lastega töötavad spetsialistid arvavad, et täiskasvanud ei ole piisavalt informeeritud lapse elu puudutavates küsimustes. Enamasti on laps teda puudutavates küsimustes parem ekspert, kui täiskasvanu ning lapse ära kuulamine ja tema arvamusega arvestamine on lapse õigus. Ühiskond on muutunud lapsesõbralikumaks ning soosib laste kaasamise mõtet ning

lastele on antud suuremad võimalused end kuuldamaks teha (Lapse õiguste konventsioon, 1991; MTÜ Lastekaitse Liit, s.a.).

Laste kaasamine õigusaktides

Eesti Vabariigi põhiseaduses (2015) on kirjas, et kõigil on sõnavabadus. Lapsele on antud vabadus enda valitud viisil taotleda, vastu võtta ja edasi anda informatsiooni ning ideid (Lapse õiguste konventsioon, 1991). Lisaks ütleb lapse õiguste konventsioon (1991), et igas lapsi puudutavas ettevõtmises tuleb esikohale seada lapse huvid. Iga laps, kes on võimeline ennast arusaadavalt väljendama, peab saama võimaluse osaleda igas teda puudutavas arutelus.

Lapse õiguste konventsioonile (1991) ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartale (2012) vastavalt, on last väärtustava ning lapse arengut soodustava käitumise ja elulaadi kujundamine ühiskonnas üks lastekaitseaduse eesmärkidest. Lastekaitseadus (2016) § 21 ütleb, et "kõigi last mõjutavate otsuste vastuvõtmisel, vastu võtmata jätmisel ning otsuse kavandamisel, eri võimaluste vahel valimisel, tuleb selgitada välja lapse huvid ning lähtuda otsuse tegemisel nendest kui esmatähtsast kaalutlusest." Lapse huvide välja selgitamiseks tuleb laps ära kuulata, tema arvamus arvesse võtta ja kui lapse arvamusega ei arvestata, siis tuleb, seda lapsele selgitada tema iga ja küpsusastet arvestades. Lapsi tuleb kaasata koostöösse riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste ametiasutuste ning nende ametiisikutega, avalik-õiguslike ja eraõiguslike juriidiliste isikutega, tagamaks laste heaolu ning õigused (Lastekaitseadus, 2016).

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2011) üheks õpikäsitluseks on lapse kaasamine tegevuste kavandamisse. Põhikooli riiklik õppekava (2011) ütleb, et kooli õppekava koostamisse kaastakse õpilasi. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) ei nähtu laste kaasatuse nõuet õppekava koostamisse. Euroopa Liidu põhiõiguste harta (2012) ütleb, et laste seisukohti võetakse arvesse lapsega seotud küsimustes vastavalt tema vanusele ja küpsusele. Samas ütleb Lansdown (2005), et kõik lapsed, kes on alla 18 aasta vanused (Lastekaitseadus, 2016), on võimelised oma arvamust avaldama ning sealjuures ei ole määratud vanusepiiri. See, et lapsed väljendavad oma arvamust täiskasvanutest erinevalt, ei anna alust laste kaasamisest välja jätmiseks. Sünnist alates alustavad lapsed oma oskuste ja kompetentside arendamist kaasamiseks. Täiskasvanud on need, kes peavad looma võimalused, et lapsed saaksid enda arvamust väljendada (Lansdown, 2005). Lasteombudsman ja MTÜ Lastekaitse Liit on andnud lastele võimaluse enda arvamust avaldada, sellest tuleb juttu järgmises peatükis.

Lasteombudsmani ja MTÜ Lastekaitse Liidu uuringud laste kaasamisest

Eesti Vabariigis seisab laste õiguste eest lasteombudsman. Lasteombudsman on öelnud, et laps on ühiskonna täisväärtuslik liige ja lapsi tuleb kaasata, neid puudutavates küsimustes (Teder, 2012). Lasteombudsmani ja sotsiaalministeeriumi initsiatiivil viidi 2012. aastal läbi lapse õiguste ja vanemluse monitooring (edaspidi monitooring). Monitooringu eesmärgiks oli välja selgitada teadlikkus lapse õigustest Eesti ühiskonnas ning analüüsida hoiakuid ja probleeme laste kasvatamise ja vanemluse toetamise küsimustes, sealjuures arvestades laste ja ka täiskasvanute perspektiivi. Monitooringu andmeid koguti erinevate küsitluste teel esmalt 15-75 aastaste käest ning seejärel ka 4.-12. klassi õpilaste käest (Karu et al., 2012).

Monitooringust tuleb välja, et laste õiguste teavitus- ning selgitustöödega tuleb tegeleda, sest 23% täiskasvanutest ja 16% lastest pole üldse teadlikud lapse õigustest. Lapse õiguste tagamisega tegelevatest institutsioonidest teatakse samuti vähe. Lasteombudsmani kohta ei teata samuti, 67% täiskasvanutest ning 80% lastest ei tea, millega lasteombudsman tegeleb. Huvi laste õiguste vastu on väike, eriti nendel, kellel puuduvad üldse sellekohased teadmised (Karu et al., 2012). Peale selle, arvavad 97% täiskasvanutest, et lapsed on haavatavad, õrnad ning vajavad kaitset, kuid lapsed ise seda ei arva. Monitooringust tuleb välja, et lastest on kujunenud välja neli arusaama: lapsed on ebaküpsed, haavatavad, vastutustundetud, kompetentsed. Samas arvab enamus elanikkonnast, et otseselt last puudutavates küsimustes tuleks lapse arvamust küsida. Eesti elanikkonnast 9% inimestest on veel seisukohal, et lapse arvamuse küsimine pole vajalik. Sealjuures oleks vaja suurendada võimalusi lastel kaasa rääkida koolielu, kogukonna ja ühiskonda puudutavates küsimustes, sest näiteks koolitoidu valikul on saanud kaasa rääkida ainult 15% uuringus osalenud lastest. Lisaks tuleks õhutada lapsi julgemalt enda arvamust avaldama ja nende aktiivust ja algatust toetama, sest näiteks 13% lastest arvavad, et peaksid neid puudutavate seaduste tegemisest osa saama ning see protsent on väike (Karu et al., 2012).

Karu et al. (2012) monitooring näitas, et laste kaasamist peetakse oluliseks, aga puuduvad laste õiguste alased teadmised, toetavad nägemused lastest ühiskonnas ja kaasamist toetavad arvamused. Esile tuleb tõsta asjaolu, et Karu et al. (2012) uuringus osalesid lapsed alatest 4. klassist, millest võib oletada, et nooremate laste arvamusi ei peeta oluliseks.

Lasteombudsmani arvates, tuleb olla lastega pidevas dialoogis, mõistmaks laste vajadusi laste elukeskkonna paremaks muutmisel. Selleks, et laste arvamusi seoses kohaliku omavalitsuse valimistega kuulda, käisid lasteombudsmani nõunikud Eesti eri paigus koolinoortega arutlemas. Tulemustest selgus, et igas kogukonnas on lapsi, kellel on oma

arvamus ning kes soovib seda avaldada. Lapsed soovivad, et neid kuulataks ja nende arvamustega ka arvestataks. Lapsele on kõige olulisem perekond ning sealne heaolu. Lapsed soovivad, et kohalik omavalitsus toetaks raskustes peresid ja nende lapsi. Peale kodu on enamasti lapsed koolis või lasteaias. Lapsed tahavad koolis või lasteaias tehtavatesse otsustesse kaasamist ning nende selgitamist lastele arusaadaval viisil. Lapsed on öelnud, et õpetajad ja koolijuhid võiksid neid rohkem kaasata ja avatumad olla. Lastel on omad arvamused ja ettepanekud ka avaliku ruumi ning transpordi suhtes. Näiteks on lapsed öelnud, et nad soovivad neile mõeldud mänguväljakuid kodukoha lähedusse (Aru & Reinomägi, 2014; Teder, 2012).

Teder'i (2012) uuringust selgus, et lapsed oskavad tuua kõige olulisema välja nende eluolu ja vajaduste küsimustes. Probleemid kogukonnas ja ühiskonnas lahendatakse ilma lapsi kaasamata, otsused langetatakse nende eest. Aru ja Reinomägi (2014) ütlevad, et "lastele on tähtis kogeda tunnustust kogukonna liikmena ja selle elukorralduses kaasa rääkida: see tugevdab nende sidet kogukonnaga ning toetab hooliva ja aktiivse eluhoiaku kujunemist."

MTÜ Lastekaitse Liit peab oluliseks viia läbi uuringuid, mis puudutavad ÜRO lapse õiguste konventsiooni rakendamist (MTÜ Lastekaitse Liit, 2013). MTÜ Lastekaitse Liit koostöös Eesti Linnade Liidu ja Eesti Noorteühenduste Liiduga viis 2012-2013 aastal läbi laiaulatusliku küsitluse teemal „Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides“. Eesmärgiks oli välja selgitada omavalitsuste parimad praktikad, laste ja noorte osalemis- ja kaasamisviiside eelistused ja ettepanekud antud teema arendamiseks. Uuringus osales 688 last ja noort 110-st koolist, kelle vanus oli 9-26 aastat (ennekõike 12-17 aastased). Eeltoodud uuringust tuli välja, et 67,3% lastest ja noortest oli teadlik oma õigustest avaldada arvamust kohaliku elu korraldamise osas. 54,4% lastest ja noortest tahab, et tema arvamust kohaliku elu korraldamise kohta küsitakse, seega on oluline anda lastel võimalus arvamust avaldada kohaliku elu korraldamise osas. Lapse täisväärtuslikuks arenguks on vaja, et last kuulataks ja lapse arvamusega ka arvestataks, aga 26% lastest ja noortest on öelnud, et nad ei oska öelda, kas nende arvamusega on arvestatud. Võib oletada, et kohalik omavalitsus pole lapsi arvamuste avaldamisse kaasanud või lastele tagasisidet andnud. Ettepanekud kaasamise ja osaluse edendamiseks oli mitmeid: rohkem ressursse, rohkem teavitust, rohkem koostööd, rohkem kaasamist ja julgustamist ning rohkem kasutada kaasamise erinevaid viise (MTÜ Lastekaitse Liit, 2013).

MTÜ Lastekaitse Liit, viis läbi teise uuringu, mille eesmärgiks oli laste ja noorte seas läbiviidava küsitluse käigus välja selgitada, mil määral kaasavad koolid lapsi koolielu puudutavatesse otsustesse, mil viisil ja mis teemadel nad seda teevad. Lisaks sooviti välja

uurida, kas noored ja lapsed on enda arvates piisavalt kaasatud ning mis teemadel ja mil viisil nad sõna sekka öelda sooviksid. Uuringus osalesid 7-26 aastased lapsed ja noored üle Eesti, kokku osales 1787 last ja noort (MTÜ Lastekaitse Liit, 2014). Uuringust tuli välja, et 75% lastest tahaksid kaasa rääkida koolielu korraldamise osas. Paraku 40% antud küsimuse vastanute hulgast ütleb, et kool pole nende arvamust küsinud. Noorte ja laste hulgast 92% peavad oluliseks, et neilt küsitaks arvamusi ja ettepanekuid koolielu korraldamise kohta. Kui kool on arvamust küsinud, siis sellega pole alati arvestatud, ainult 33% vastanutest väidab, et nende arvamusega on vahel arvestatud, aga 64% lastest väidavad, et nad pole tagasisidet saanud (MTÜ Lastekaitse Liit, 2014).

Eeltoodud uuring kinnitas, et lastel ja noortel on palju erinevaid ettepanekuid oma kodukoha elukorralduse ning koolielu korralduse kohta, kuid neid ei kaasata. Kaasamise eelduseks on järjepidev koostöö laste ja noorte, kooli ja kohaliku omavalitsuse vahel (MTÜ Lastekaitse Liit, 2014).

Kirjeldatud uuringute tulemused näitasid, et Eesti lapsi neid puudutavatesse küsimustesse piisavalt ei kaasata. Uuringutes osalesid enamasti koolilapsed ja täiskasvanud, kuid mitte koolieelikud. Ainult ühes uuringus oli kaasatud 7-aastaseid lapsi (MTÜ Lastekaitse Liit, 2014). Kõigil lastel kehtivad samad õigused, mistõttu tuleks kaasata ka koolieelikud. Kuna eelkooliealine laps veedab enamuse oma päevast lasteaias (Õun, 2001), siis käesolevas uurimuses küsitaksegi just lasteaialastelt endilt: milline on hea lasteaed?

Hea lasteaed

Head lasteaeda ei saa selgitada ühe kindla definitsiooniga, sest see sõltub mitmetest asjaoludest ja kellest lähtuvalt seda mõista püütakse. Üldiselt võib öelda, et hea lasteaed on koht, kus lastel on hea olla (Õun, 2001). Tartu Ülikooli eetikakeskus ütleb, et hea lasteaed kui väärtuspõhine lasteaed on see, kus tegutsevad õnnelikud lapsed, töötavad õnnelikud õpetajad ning teised lasteaia töötajad (Hea lasteaia aspektid, s.a.). Koolieelse lasteasutuse seadus (2016) ütleb, et hea lasteaed on see, kus on tagatud laste õigus vaimselt ja füüsiliselt tervislikule keskkonnale ja päevakavale, eneseusaldust ja vaimset erksust toetavale tegevusele ning pedagoogide igakülgsel abile ja toetusele alushariduse omandamisel.

Hea lasteaia aluseks on selle kvaliteet, sellest sõltub lapse areng (Kaera, 1992). Kvaliteetne koolieelne lasteasutus soodustab laste kehalist, emotsionaalset, sotsiaalset, intellektuaalset heaolu ja arengut ning toetab vanemaid laste kasvatamisel ja hooldamisel (Õun, 2001; Õun, 2005a). Koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamiseks on erinevaid

valdkondi ja mudeleid (Õun, 2005a). Hujala (2004) järgi hinnatakse alushariduse kvaliteeti järgmiste aspektide kaudu:

- 1) õpetaja ja lapse vaheline suhtlemine;
- 2) laste omavaheline suhtlemine;
- 3) lapsest lähtuv tegevus;
- 4) tegevuse kavandamine ja hindamine;
- 5) lapse positiivsed kogemused;
- 6) lapse kasvamine, areng ja õppimine;
- 7) lastevanemate rahulolu.

Erinevad kvaliteedimudelid (nt NAEYC, 1998, viidatud Õun, 2005 j) peavad oluliseks koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamisel ka tervislikke, keskkondlikke, õppetegevuslikke, kasvatuslikke ja turvalisuse aspekte. Õpikeskkond koosneb ruumikeskkonnast, õppevahenditest ja inimkeskkonnast, millest kõige olulisem on inimkeskkond (Anton, 2007).

Laps veedab suurema osa oma päevast lasteaias. Mistõttu peab lasteaed pakkuma turvalist keskkonda, mis suunab tegutsema, aktiivselt liikuma, teistega suhtlema ja ka üksi mängima. Lasteaia keskkond peab toetama lapse arengut ning pakkuma võimalusi maailma avastamiseks (Anton, 2007; Nugin, 2013; Õun, 2001). Tartu Ülikooli eetikakeskus on välja töötanud hea lasteaia aspektid, kus kirjeldatakse hea lasteaia keskkonda järgmiselt:

- lastel ja õpetajatel rõõm käia lasteaias,
- oma lasteaia tunne,
- lastest hoolimine, laste tunnete ja arvamustega arvestamine,
- laste kaasamine keskkonna kujundamisse ja reeglite loomisse,
- mitmekesine mängu keskkond ja võimalus tegutseda väikestes gruppides,
- turvaline ja tervislik õpi- ja kasvukeskkond,
- ea- ja arengukohased mängu- ja õppevahendid,
- probleemidega tegelemine, lahendamine ja ennetamine,
- tervislike eluviiside kujundamine,
- laste eripäradega arvestamine (Hea lasteaia aspektid, s.a.).

Füüsiline keskkond mõjutab toimuvat keskkonnas. Uute oskuste õppimist ja suhete kujunemist toetab hea füüsiline keskkond (Nugin, 2013). Järgnevalt tuuakse välja olulised aspektid hea lasteaia füüsilisest keskkonnast.

Rühmaruumi keskkonnal on otsene mõju lapse arengule. Hea rühmaruum on selline, kus on kujundatud tegevuskeskused. Keskused aitavad kaasa laste omavahelistele suhetele,

õppimisele ja mängimisele väikestes gruppides. Tegevuskeskused peavad olema mitmekesiste mängu ja õppimise võimalustega ning sisustatud laste huvide järgi. Näiteks võiks lasteaias olla järgmised keskused: kunsti, kirjutamis, lugemis, matemaatika, teadus ja ehituskeskus (Nugin, 2013; Õun, 2001). Peale selle peetakse oluliseks rühmaruumis teistest eraldumise ala, laps peab saama ka üksi olla ja mängida (Nugin, 2013; Vares, 2015; Õun, 2001, 2005a, 2005b).

Keskkond peaks olema pidevas muutumises. Lapse arengu soodustamiseks on hea, kui muudetakse tegevuskeskusi vastavalt teemadele. Laps saab lähemalt uut teemat uurida ning avastada. Mängu ja õppevahendid võiksid samuti vahetuda (Vares, 2015). Uued esemed pakuvad võimalusi uuteks mängudeks (Nugin, 2013).

Lasteaia kvaliteetses füüsilises keskkonnas on kesksel kohal mänguasjad ning vahendid. Peale selle on oluline, et need oleks lastele kättesaadavad. Kättesaadavust toetavad madalad kapid ja riiulid. Asjade kättesaadavus aitab kaasa lapse iseseisvusele ning tõstab lapse enesehinnangut (Nugin, 2013; Õun, 2001). Rühmaruumis ei pea olema mänguvahendeid palju, vaid need peavad toetama lapse arengut võimalikult mitmekesiselt. Rühmaruumis võiks olla ka vahendeid, millega muidu tegutsetakse väljaspool rühmaruumi. See on vajalik selleks, et laste mitmekülgne areng oleks pidevalt tagatud (Õun, 2005b).

Erinevad õigusaktid sätestavad rühmaruumi ohutuse, turvalisuse ja tervishoiu. Õpikeskkond peab olema puhas ja ohutu, toetama lapse igakülgset arengut (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011; Koolieelse lasteasutuse seadus, 2016; Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse..., 2011; Tervisekaitsenõuded toitlustamisele..., 2008). Lisaks sellele on olulised inimsuhted.

Tulva (1992) ütleb, et hea keskkonna aluseks ei ole asjad vaid hoopiski inimene – õpetaja, tema soojus ja hellus, mis kandub mänguasjadessegi. Keskkonnal ja inimsuhtel on vastastikune mõju (Kaera, 1992). Suhted õpetaja ja lapse vahel on väga olulised, sest see mõjutab lapse arengut (Ray & Smith, 2010). Õpetajad, kes on positiivsed, aktsepteerivad, vastutustundlikud, pakuvad lastele valikuvõimalusi, toetavad lapse arengut. Õpetaja peab otsima lastega kontakti, lapsi ära kuulama, pakkuma uusi ideid ning lapsi tunnustama, suunama lapsi omavahel suhtlema, sest see loob laste vaimseks ja keeleliseks arenguks soodsa keskkonna (Õun, 2001, 2005a).

Lasteaia päevakava peab olema selline, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevategevused, laste mäng, vabategevused ja kavandatud õppe-ja kasvatustegevused (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011). Põhilisi tegevusi koolieelses lasteasutuses on mäng. Öeldakse, et lapse töö on mäng, ning mängu kaudu õpib laps kõige

paremini. Seega tuleks lasteaias õppetööd siduda mänguga (Kikas & Niilo 2008). Mäng on lapsele kõige meeldivam tegevus (Ugaste, 2005).

Varasemad uurimused

Esmalt toob töö autor välja Õun'a (2001, 2005b) uurimused. Ühe uurimuse teemaks oli: milline on hea lasteaed? Arvamusi küsiti täiskasvanutelt. Tulemustest selgus, et õpetajate arvates on heas lasteaias turvaline ja puhas keskkond, tegevuskeskused (maalimiseks, muusika kuulamiseks, ehitamiseks, lugemiseks, nukumänguks, loodusvaatluseks), laste kasvule vastav mööbel (riiulid, kapid), teistest eraldumise võimalused (mängukoopad), puhkamise võimalus, õppe- ja mänguvahendite kvaliteet ja kättesaadavus, liikumise võimalus rühmaruumis (laulmiseks, tantsimiseks), rühmaruumis redel või liumägi, muusikainstrumentide kasutamise võimalus rühmaruumis, rollimängudeks võimaldatud vajalikud esemed (kübarad, rätikud, lipsud, kostüümid, kotid), vee ja liiva mängud, head suhted rühmaõpetajatega ja eakaaslastega. Tulemused näitasid, et hea õpetaja on positiivse suhtumisega, aktsepteeriv, vastutustundlik. Lapsevanemad tähtsustasid lapse rahulolu lasteaiaga, sõbralikke ja mõistvaid suhteid lasteaiatöötajatega, lasteasutuse asukoha lähedust. Lasteaia hindamisse tuleks kaasata lasteasutuse töötajad, lapsevanemad, võimalusel ka lapsed. Peamine on lapse heaolu (Õun, 2001).

Õun küsis oma teises uurimuses (2005a, 2005b), 6-7-aastaste laste hinnanguid lasteaiakvaliteedile. Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, millised on 6-7-aastaste laste hinnangud rühmatasandi erinevatele kvaliteedinäitajatele. Tulemustest selgus, et lapsed tähtsustavad mänguks loodud võimalusi. Kõige olulisemaks pidasid lapsed seda, et saaks segamatult mängida. Lapsed eelistavad kõige rohkem mängida ja kõige vähem magada. Tulemustest selgus, et meelismängudeks, mängukohtadeks ja –asjadeks on järgmised: poistenurk, nukunurk, mehikesed, klotsid, uued mänguasjad, nukud ja kodumäng. Sealjuures tuli tulemustest välja, et laste arvates on oluline rühmaruumi puhtus ja kord. Uurimustulemused näitasid, et laste jaoks kõige meeldivamad tegevused on mänguasjadega seonduvad tegevused. Lastele meeldib ka teistega koos mängida. Peamised meeldivad tegevused, mida lapsed nimetasid on: joonistamine, maalimine, meisterdamine, voolimine, raamatute vaatamine, ülesannete lahendamine, õues viibimine söömine, õppimine. Lastele ei meeldi, kui peab magama. Magamisele asemel arvasid lapsed, et võiks mängida joonistada, raamatuid vaadata ja õues olla. Suhteid teiste lastega ja õpetajatega hindasid lapsed enamasti meeldivaks. Laste arvates on hea õpetaja selline, kes on tore ja sõbralik, räägib sõbralikult,

õpetab lahendada mängu, mängib koos lastega, mõtleb mõnusaid ülesandeid ja lubab toitu järele jätta (Õun, 2005b).

Järgnevalt esitatakse olulisemad uurimuse tulemused Kraus'i (2014) tööst, mille eesmärgiks oli kirjeldada 6-7-aastaste laste rahulolu koolieelse lasteasutusega, kasutades selleks lapsekeskseid meetodeid. Uurimusest selgus, et paarisintervjuu, joonistamine ja mäng on head meetodid lastega arutlemiseks ja kaasamiseks, sest need on lastepärased, lastega saab otse suhelda ning tulemused on detailsed. Tulemused laste rahulolu kohta näitasid, et lasteaias kvaliteet sõltub headest suhetest kaaslastega ja õpetajatega, mängimise ja tegevuste valimise võimalustest. Lapsed põhjendasid lasteaias käimist sellega, et vanemad on tööl, oleme väikesed ja lasteaias saab targemaks. Uurimusest välja tulnud lasteaias meeldivad aspektid olid laste arvates järgmised: mängimine, joonistamine, õues käimine, õpetajad, unejutt, mängimistuba, sõbrad, isiklik mänguasi, magamine, meisterdamine, võimlemine ja õppimine. Mitte-meeldivad aspektid lasteaias olid laste arvates järgmised: magamine, magamistuba, söömine, toas olemine, pahandada saamine, haiget saamine, edasi-tagasi käimine, laulmine, raamatud, mängude pooleli jätmine ja lilled (Kraus, 2014).

Viimasena tuuakse välja Vares'e (2015) uurimus, mille eesmärgiks oli uurida tegevõpetajate hinnanguid lapsekeskse rühmaruumi planeerimisest, tuua välja ruumi kujundamise põhimõtted, piirangud ja tulevikuplaanid. Uurimusest selgus, et õpetajate arvates on ruumi planeerimisel olulised nii füüsilised kui ka sotsiaalsed aspektid. Uurimuses osalenud õpetajad leidsid, et ruumi planeerimisel on tähtis lapse aktiveerimine keskkonna kaudu. Õpetajate arvates lapse iseseisvuse ja enesekohaste oskuste arenemiseks on hea, kui ruum on eakohane. Tulemustest selgus, et lasteaias füüsilises keskkonnas on õpetajate arvates oluline vahendite vahelduvus, eraldumise võimalus, rutiinsed tegevused, et seal oleks ruumi tegutsemiseks ja et oleks tagatud ohutus ja turvalisus. Sotsiaalsest keskkonnast tooks töö autor Vares'e (2015) uurimusest välja järgmised olulisemad aspektid: eakohasus ja lapsekesksus ning laps, kui aktiivne õppija.

Metoodika

Valim

Valim moodustati eesmärgipärase valimi põhimõttel, ehk valiti 6-7-aastased lapsed tuttavast kodulinna ja praktika lasteaedadest (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2005). Valimisse kuuluvad Tartu ja Valga lasteaias kaksikümme neli 6-7-aastast last. Täpsemalt jagunesid lapsed nelja gruppi, kus ühes grupis oli 6 last. Valga lasteaiarühmas oli mõlemas grupis 2 poissi ja 4 tüdrukut. Tartu lasteaiarühmas oli mõlemas grupis 4 poissi ja 2 tüdrukut.

Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud grüpiintervjuusid. Poolstruktureeritud grüpiintervjuu annab võimaluse muuta küsimuste järjekorda, suunata vestlust, küsida täpsustavaid küsimusi, avardada uuritavate mõttemaailma (Laherand, 2008; Lepik et al., 2014) ning arvestada laste pädevuste, teadmiste ja huvidega. Lapsed saavad grüpiintervjuudes suhelda vabalt nii nagu neile on sobilik (Barger & Weller, 2003, viidatud Kraus, 2014 j). Otsene suhtlus lastega annab võimaluse täpsustusteks ning aitab uurijal paremini mõista laste mõtteid (Kraus, 2014).

Valga lasteaias toimusid grüpiintervjuud 2016. aasta märtsikuu lõpus. Tartu lasteaias toimus grüpiintervjuu 2016. aasta aprillikuu alguses. Eelnevalt viidi samas Valga lasteaiarühmas läbi pilootuuring, mis toimus 2016. aasta märtsikuus. Pilootuuringusse kaasati sama rühma 4 tüdrukut ja 2 poissi, kes põhiuuringus edaspidi ei osalenud. Kõik grüpiintervjuud salvestati videole, k.a. pilootuuring (kokku 5 grüpiintervjuud). Lastevanematelt küsiti filmimiseks kirjalik nõusolek.

Uurimuse valiidsuse tagamiseks ning autori lastega filosoferimise juhtimisoskuse arendamiseks viidi läbi pilootuuring. Pilootuuring ei näidanud andmete kogumisel oluliste muudatuste vajalikkust. Pilootuuring andis uurijale enesekindlust ning kogemust küsimuste esitamiseks ja sõnastamiseks.

Poolstruktureeritud grüpiintervjuudes lähtuti lastega filosoferimise põhimõtetest. Lastega filosoferimise meetod suunab lapsi mõtlema ja arutlema, oma arvamust avaldama ja seda ka põhjendama, mis annab võimaluse põhjalikele aruteludele. Lastega filosoferimine on just kõige sobilikum lähenemisviis, et näha asju õiges valguses (Lipman, 1973).

Grüpiintervjuude läbiviimiseks koostati kava (Lisa 1), milles lähtuti lastega filosoferimise ülesehituse põhimõtetest (Costa, 2013; Fisher, 2007; Fisher, 2008; Gaut & Gaut, 2015; Murriss, 2008; Murriss 2013; Säre, 2010; Zoller, 2008; Vaikuseminutid, s.a.).

Töö autor viis grüpiintervjuu läbi ringis, vaibal ja patjadel istudes. Grüpiintervjuu algas keskendumisharjutusega. Keskendumisharjutusena kasutas töö autor vaikuseminutite harjutust, mis suunas lapsi ümbritsevaid helisid kuulama. Järgnevalt luges uurija lastele ette loo „Peedu läheb lasteaeda”, mille kirjutas käesoleva töö autor ise. Seejärel toimus mõttepaus etteloetud jutustuse üle, mille probleemküsimuseks oli: milline on hea lasteaed? Algas arutelu hea lasteaia teemal, mille juhatas sisse uurija küsimus: mis teeb ühest lasteaiast hea lasteaia?

Arutelu läbiviimiseks kasutati jutupalli, et tagada igale lapsele võimalus rääkida. Jutupallina kasutas uurija pehmet palli, mille viskas või veeretab lapsele, kes soovis arvamust avaldada. Rääkimiseks palus uurija anda märku käe üles tõstmisega. Kui laps oli oma mõtte

välja öelnud, viskas ta palli uurijale tagasi. Need kokkulepped tehti enne grupiintervjuud, kui uurija end tutvustas ning toimuvat lastele selgitas.

Arutelu juhtimiseks koostas uurija küsimused. Küsimuste koostamise ja arutelu juhtimise protsessi õppis uurija varasemalt Tartu Ülikooli ainekursusel lastega filosoferimine. Küsimuste koostamisel lähtuti sellest, et need oleksid lapsesõbralikud, need sõnastati lapsele võimalikult arusaadavalt ja konkreetselt. Küsimuste abil tekitati lapses uudishimu ning suunati mõtlema ja arutlema. Lisaks kavas esitatud küsimustele küsiti grupiintervjuu käigus veel erinevate funktsioonidega avatud ja suletud küsimusi, mis suunasid last selgitama, kirjeldama, põhjendama, kinnitama, käitumist jälgima, oletama ja tagajärgedele mõtlema. Näiteks, kui uurija ei saanud koheselt lapse selgitusest aru või laps vastas väga tasasel häälel, siis küsis uurija: kas ma saan õigesti aru, et... või kas sa selgitaksid enda mõtet uuesti? Põhjendusi küsis autor selleks, et mõista, kas laste arvamused tulenesid lapse enda mõtetest või toetusid kaaslase arvamusele. Põhjendused aitasid lapse mõtteid paremini mõista. Enamasti põhjendasid lapsed oma arvamust koheselt, ilma uurija küsimuseta. Selleks, et kõik laste vastused oleksid transkribeerimisel kuuldavad, kasutas töö autor peegeldamist, ehk kordas tasase häälega lapse öeldut valju häälega. Kõige rohkem kasutas uurija avatud küsimusi, lähtudes kavas olevatest küsimustest ja laste endi vastustest ning küsimustest.

Selleks, et ennetada laste väsimust ja mõttekordusi, otsustas uurija arutelude vahele teha ühe vaikuseminutite harjutuse, millega suunati lapsed vaatlema värve enda ümber. Teemasse tagasitoomiseks tegi uurija vahekokkuvõtte saadud vastustest ning suunas avatud küsimuste kaudu lapsi arutelu teema juurde.

Grupiintervjuu kokkuvõtmiseks pani uurija jutupalli ringile liikuma, kus iga laps sai vastata viimast korda küsimusele: mis teeb ühest heast lasteaiast hea lasteaia? Lisaks laste kokkuvõtetele tegi vestluse juht samuti lühikese kokkuvõtte arutelust välja tulnud aspektidest. Pärast kokkuvõtet paluti lastel anda hinnang toimunud arutelule. Uurija kasutas hinnangu andmiseks pöidlahinnangut, kus olid väited arutelu protsessi kohta. Iga kavas (Lisa 1) oleva väite peale sai laps näidata, kas ta on nõus (pöial püsti), enam-vähem nõus (pöial vasakul/paremal), ei ole nõus (pöial all).

Andmete analüüs

Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi (Hirsjärvi et al., 2005). See võimaldab toetuda olemasolevale uuritavate tekstile ning tuletada erinevaid kategooriaid olemasolevatest andmetest. Uurija analüüsis ainult verbaalseid andmeid, kus

otsiti väljaõeldud ja nähtavaid tekstiosi, teemasid, peamiseid ideid või argumente, tegelasi ning tegevusi (Kalmus, Masso, & Linno, 2015).

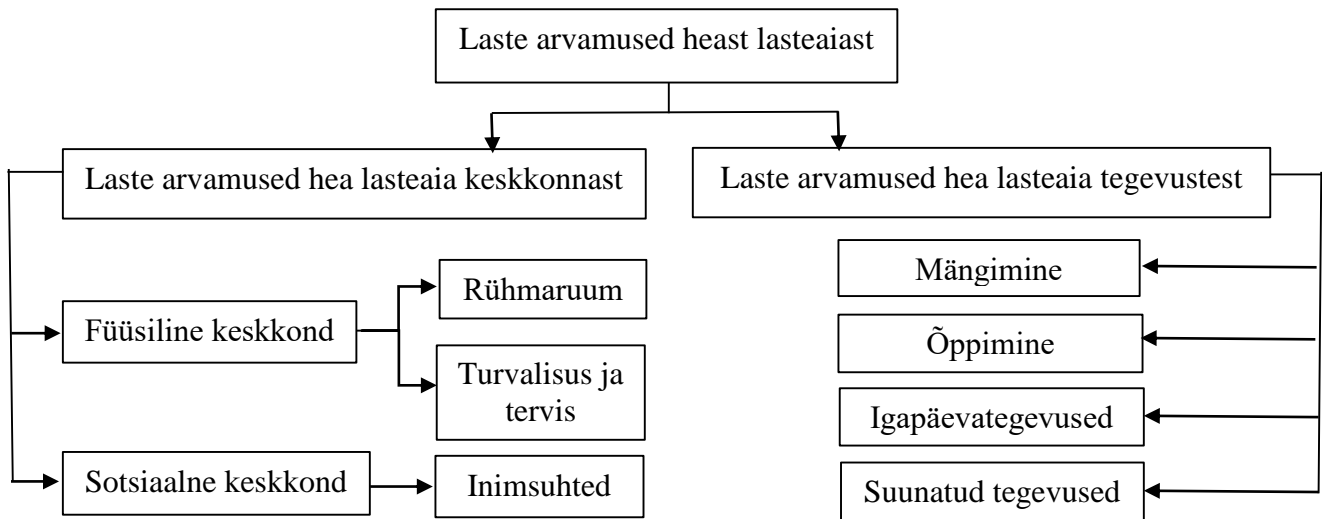
Andmete analüüsimise etappideks olid:

- 1) videosalvestuste transkribeerimine;
- 2) tulemuste välja kirjutamine;
- 3) tulemuste kodeerimine;
- 4) tulemuste kategooriatesse jaotumine;
- 5) kategooriate jaotumine uurimisküsimuste järgi.

Esimeses etapis transkribeeriti grupiintervjuusid lähtudes põhimõttest: transkribeerida võimalikult täpselt ja nii palju, kui uurimisküsimusele vastamiseks vajalik (Laherand, 2008). Transkribeeriti laste välja öeldud sõnalist materjali. Raskusi tekitasid transkribeerimisel kohad, kus lapsed samaaegselt või liiga tasasel häälel rääkisid, mistõttu kuulati salvestusi mitmel korral. Ühe salvestuse transkribeerimiseks kulus keskmiselt 3 tundi, sest ühe arutelu kestvus oli umbes 20 minutit. Vigade vältimiseks, kodeerimise ja kategooriate loomise lihtsustamiseks ning transkriptsioonide valiidsuse suurendamiseks kuulati salvestusi korduvalt üle ja võrreldi transkriptsioonidega (Creswell & Miller, 2000; Kalmus, et al., 2015; McLellan, MacQueen & Neidig, 2003).

Teine etapp oli transkriptsioonide kodeerimine, mis on kvalitatiivse analüüsi põhietapp (Mayring, 2000), mida käesoleva töö autor tegi manuaalselt. Pärast järjekordset hoolikat transkriptsioonide läbilugemist, materjali terviku tunnetamiseks (Kalmus, et al., 2015; Laherand, 2008), hakati andmeid analüüsima koodide loomisega. Autor kasutas avatud ehk induktiivset kodeerimist, mille käigus jaotati tekst osadeks, et seda üksikasjalikult mõista ja uurida (Kalmus, et al., 2015). Koodideks kasutati avatud koode, ehk märksõnu, millega tähistati tekstilõike. Avatud koodid tuletati olemasolevast tekstist aktiivse lugemise abil (Kalmus, et al., 2015). Seejärel sisestati uude faili andmete analüüsimiseks uurimisküsimused. Iga uurimisküsimuse juurde paigutati vastavad koodid.

Järgmise etapina jaotati koodid kategooriatesse. Kategoriseerimisel koondati sarnased koodid kokku vastava uurimisküsimuse alla (Kalmus, et al., 2015). Tekkisid põhikategooriad, mis omakorda jagunesid alakategooriateks. Põhi- ja alakategooriate jaotumine on esitatud alljärgneval joonisel (vt joonis 1).

Joonis 1. Põhi- ja alakategooriate jaotus

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, 6-7-aastaste laste arusaamad heast lasteaiaast, hea lasteaia keskkonnast ja tegevustest. Eesmärgi saavutamiseks püstitas töö autor kaks uurimisküsimust, mille kaudu esitatakse järgnevalt saadud tulemused. Arutelu käigus, lisaks arvamuse avaldamisele, põhjendasid lapsed oma arvamust heast lasteaiaast, mistõttu on tulemuste juures välja toodud laste põhjendused nende arvamustele hea lasteaia keskkonna ja tegevuste kohta. Näiteid laste ütlustest on esitatud kaldkirjas ning laste nimed on asendatud pseudonüümidega.

6-7-aastaste laste arusaamad hea lasteaia keskkonnast. Bakalaureusetöö esimeseks uurimisküsimuseks oli: missugune on hea lasteaia keskkond 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal? Grupiintervjuude käigus selgus, et lastele meeldib enda lasteaed või rühmaruum. Laste vastused jagunesid kahte alakategooriasse: füüsiline ja sotsiaalne keskkond. Füüsilise keskkonna puhul nimetasid lapsed rühmaruumis mitmekesiseid mänguvõimalusi, puhtust ja toitu.

Grupiintervjuudest selgus, et lastele meeldib, kui rühmaruumis on palju mänguasju. Lapsed tahavad mängida asjadega, mis on uued. Kõige meeldivamateks mänguasjadeks nimetasid lapsed: autod, klotsid, lauamängud, barbinukud, lego, puldiauto, kotid, õhupallid, köögiasjad.

Ühes heas lasteaiaast peavad laste arvates olema keskused: autonurk, ehituskeskus, nukunurk, majake, kunstikeskus, pood, kodumäng ja juuksur. Poiste arvates osutus kõige paremaks mängukohaks rühmaruumis autonurk või ehituskeskus. Kohta, kus saab autodega

mängida ja klotsidega ehitada, nimetati ühes lasteaias autonurgaks ja teises lasteaias ehituskeskuseks. Lisaks poistele meeldis ühele tüdrukule samuti ehituskeskuses mängida. Teised tüdrukud leidsid, et autonurk/ehituskeskus on mõeldud poistele. Tüdrukutele kõige meeldivamaks mängukohaks olid nukunurk ja köök. Ühele poisile pakkus samuti köögis mängimine huvi. Ühes lasteaiaühendas tuli välja, et seal puudub nukunurk, aga lapsed tahaksid seda. Järgnevalt on esitatud laste selgitused hea lasteaia füüsilise keskkonna kohta.

Uuriija: Kus sulle meeldib kõige rohkem mängida?

Bruno: autonurgas, sest seal saab asju ehitada, klotsidega.

Albert: mulle meeldib autonurgas mängida, sellepärast, et seal on lahe, seal on uued asjad ka.

Lotte: mulle meeldib ehituskeskuses, sest siis ma saan barbidele kodu ehitada.

Uuriija: Mida ei ole sinu lasteaias, mida sa väga tahaksid?

Lotte: siin ei ole nukukeskust, kus saab barbinukkude asjadega mängida.

Laste arvamuste põhjendused hea lasteaia füüsilise keskkonna kohta on järgmised.

Uuriija: Miks sulle meeldib majakeses/kunstikeskuses/autonurgas mängida?

Anna: sellepärast meeldib mulle majakese all mängida, sest sinna saab ükskõik kui palju sõpru kutsuda ja külalisi ja seal üleval saab ka mängida.

Lotte: kunstikeskuses saab asju meisterdada ja siis ma saan uusi mõtteid ka.

Oskar: autonurgas saab autodega mängida.

Uuriija: Miks sulle meeldib nukunurgas/köögis mängida?

Paula: nukunurgas on hea mängida, sest seal on uued asjad ja barbidega saab mängida.

Anna: aga mulle meeldib kõige rohkem köök, sellepärast, et siin on uusi asju toodud ja seal saab küpsetada ka mängult.

Teine oluline füüsilise keskkonna aspekt oli mänguasi. Laste arvates peab heas lasteaias olema palju ja uusi mänguasju. Hea lasteaia mänguasjad on laste arvates järgmised: autod, klotsid, nukud, lauamängud, legod, puldiautod ja köögiasjad. Lapsed iseloomustasid hea lasteaia mänguasju sõnadega: lahedad, toredad, vahvad, uued ja ilusad. Järgmisena tuuakse välja laste mõtted heast lasteaia, kus on mänguasjad.

Uuriija: Milline peaks olema võõras lasteaed, kus sa tahaksid olla?

Mati: seal on lahedaid mänguasju. Selline, et paned auto kokku ja siis saad seda ise mingi puldiga juhtida.

Klaus: see on lahe lasteaed, kus on palju legosid ja uusi autosid, mis ei lähe katki.

Uuriija: Millised asjad võiksid ühes heas lasteaias olla, mida siin ei ole?

Klaus: siin ei ole puldiautosid, tahaks, et siin oleks puldiautosid, siis saaks võidu teha.

Lisaks mänguasjadele tõid lapsed välja ühe mööblieseme ja õppevahendi. Ühes heas lasteaias peaksid laste sõnul olema mitmekorruselised voodid. Kui lapsed kujutasid ette, et nad käivad mõnes muus lasteaias, siis üks tüdruk leidis, et seal lasteaias võiks olla kolmekorruselised voodid. Heaks õppevahendiks nimetasid lapsed raamatut, neile meeldib seda vaadata ja lugeda. Järgnevalt on välja toodud ühe tüdruku seletus mitmekorruselistest vooditest.

Urija: Milline peaks olema võõras lasteaed, kus sa tahaksid olla?

Lotte: kaks voodit ja teine korrus ka ja siis veel üks voodi ja siis kolmas korrus ja on veel kaks voodit, kus saab magada.

Füüsilise keskkonna juures pidasid lapsed oluliseks selle turvalisust ja tervislikkust. Rühmaruumis peavad laste arvates olema puhtad mänguasjad ja põrandad. Lisaks puhtusele peavad lapsed oluliseks tubade korrasolekut, asjad ei tohi laiali olla. Peale selle on laste arvates oluline maitsev toit. Lapsed nimetasid järgnevalt toite, mis neile maitsevad: pannkoogid moosiga, pitsa, kartulid, kartulipuder, munakaste, porgandiseemnesalat, makaronid juustuga, makaronid, boršisupp, makaronisupp. Kõige rohkem maitsevad magustoidud ja praed. Järgnevalt on esitatud laste mõtted heast lasteaiast, kus on kesksel kohal puhtus, kord ja toit.

Urija: Milline on hea lasteaed?

Anna: et toad oleksid korras.

Urija: Mis teeb lasteaia heaks?

Ruta: näiteks värvimised, muudatused, ja puhastamised ja siis kõik on nii puhas ja siis on nii ilus.

Urija: Mis on siin lasteaias, mis sulle väga meeldib?

Jaak: head söögid ja njämmad magustoidud.

Urija: Millised söögid on head söögid?

Klaus: minu lemmik on see pitsa ja boršisupp, sellepärast et boršisupis on alati muna.

Laste arvamuste põhjendused puhtuse ja korra kohta on järgmised.

Urija: Miks on hea, kui tuba on puhas ja korras?

Sohvi: sellepärast peab tuba olema korras, et baktereid ei tuleks ja oleks puhtam, et oleks lastel lõbusam mängida puhtas toas.

Mati: kui must on siis on nii kole, et inimesed ei taha mängida nende mustade asjadega.

Adalbert: kui tuba on must, siis ei leia midagi ülesse, aga kui tuba on korras, siis leiad

ikka sealt kohe ülesse.

Sohvi: toas ei tohi sellepärast must olla, et muidu tulevad sitikad.

Lisaks hea lasteaia füüsilisele keskkonnale tõid lapsed olulisi aspekte välja hea lasteaia sotsiaalsest keskkonnast. Lapsed nimetasid heaks lasteaiaks lasteaeda, kus on lõbus ja rahulik, kus visatakse nalja. Heas lasteaias ei ole tülisid. Üks laps leidis, et kui sa oled ise hea, siis on teisedki sinu vastu head. Kõige olulisemaks on lastele inimsuhted: õpetajatega ja eakaaslastega. Ühes heas lasteaias peavad olema head sõbrad ja head õpetajad. Järgnevalt on esitatud laste seletused heast lasteaias, kus on kesksel kohal õpetajad.

Uuriya: Milline on hea lasteaed?

Giovanni: need, õpetajad, õpetajad õpetavad ja aitavad mind mõnikord.

Uuriya: Milline on hea õpetaja?

Sohvi: iga kord, kui midagi juhtub, siis õpetaja saab aidata.

Oskar: õpetaja selline, kes õpetab seda, mida ei tea, ja annab ülesandeid, millest aru saame.

Lotte: õpetaja on sellepärast hea, et tülisid eemal hoida.

Klaus: õpetaja teeb kõike seda heaks, kui me saame kommi süüa.

Tulemustest selgus, et laste arvates peab heas lasteaias olema head õpetajad. Laste arvates on hea õpetaja selline, kes annab kommi, õpetab, aitab, toob uusi asju, teeb kingitusi ja üllatusi, rõõmustab, mängib, teeb nalja, pahandab halbade lastega, teeb diskot, annab arusaadavaid ülesandeid, hoiab tülisid eemale, teab mida teha ja vastab küsimustele. Üks laps leidis, et talle ei meeldi, kui õpetajad pidevalt käsutavad. Hea õpetaja peab olema tark, lahke, naljakas ja lõbus. Mitmed lapsed nimetasid heaks õpetajaks enda õpetajat. Lapsed põhjendasid enda arvamust oma headest õpetajatest järgmiselt.

Uuriya: Miks on sinu õpetajad head õpetajad?

Oskar: sellepärast, et nad oskavad alati aidata ja viskavad vahepeal nalja ka.

Giovanni: õpetajad on sellepärast nii head, et nad teavad, mida tegema peab hakkama

Uuriya: Miks on hea, kui õpetaja on tark?

Anna: sellepärast peavad õpetajad olema targad, et kui sa tahad lasteaiatöötajaks saada, siis sa pead olema ise tark, et lapsi õpetada..

Lisaks õpetajatele olid lastele kõige olulisemaks mängukaaslased, ehk sõbrad. Ühes heas lasteaias on sõbrad, sest nendega saab koos mängida. Head sõbrad on need, kes aitavad üksteist ja lubavad mängu. Sõbrad ei lähe tülli, ei löö ega tee haiget, vaid õpetavad üksteist. Sõprusest rääkisid lapsed pidevalt grupiintervjuude käigus. Järgmisena on esitatud laste mõtted heast lasteaiast, kus on kesksel kohal sõber.

Uuriija: Miks sa tahad lasteaias käia?

Albert: ma tahan sellepärast käia, et siin on palju sõpru ja siit võib leida häid sõpru.

Uuriija: Missugune on hea lasteaed?

Klaus: tore, seal, kus on toredad sõbrad ja head sõbrad.

Uuriija: Milline on hea sõber?

Paula: sest siis kui keegi teine sulle haiget teeb, siis sõbrad aitavad sul ennast lohutada.

Grupiintervjuu käigus ilmnis, et laste sõnul on heas lasteaias reeglid. Reeglitest rääkides tõid lapsed olulisena välja ka korrapidaja rolli. Järgnevalt on esitatud laste arvamused heast lasteaiast, kus kesksel kohal on reeglid.

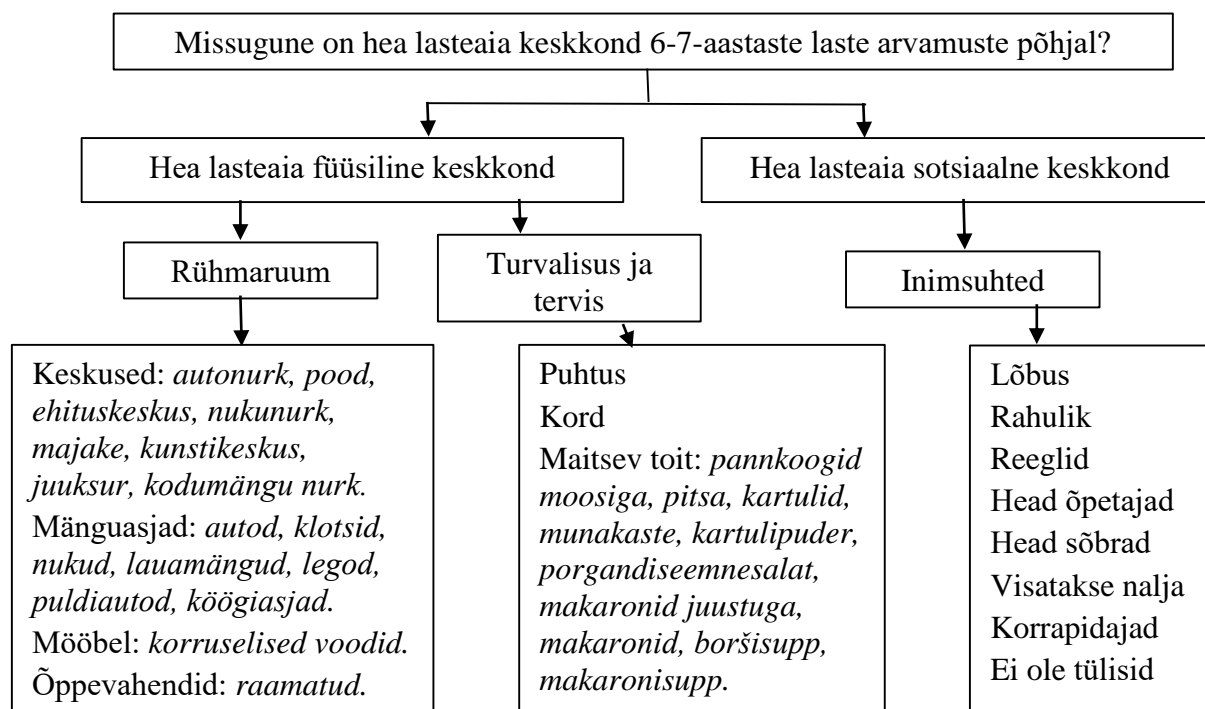
Uuriija: Kuidas peab ühes heas lasteaias käituma?

Paula: toas peab ka reegleid järgima.

Uuriija: Miks on vaja reegleid?

Anna: reeglid peavad sellepärast olema, et teised teaksid, et ei tule karjuda ega tohi lollusi teha ja kui sa ise oled korrapidaja, siis sa pead normaalselt käituma.

Kokkuvõtlikult on laste arvamuste põhjal hea lasteaia füüsiline keskkond selline, kus on palju uusi mänguasju, millega saab erinevates keskustes mängida. Lastele on hea lasteaia rühmaruumis kõige olulisem mängimisega seonduv: mängukeskused ja mänguasjad. Heas lasteaias on rühmaruumid korras ja puhtad. Hea lasteaia sotsiaalses keskkonnas on laste jaoks kõige olulisemad suhted õpetajatega ja eakaaslastega. Peale selle on laste arvates heas lasteaias vajalikud reeglid ja korrapidajaks olemise võimalus, et lapsed teaksid, kuidas käituda. Järgnevalt on esitatud joonis, kuhu on koondatud 6-7-aastaste arvamused hea lasteaia keskkonna kohta (vt joonis 2).

Joonis 2. Hea lasteaia keskkond 6-7-aastaste laste arusaamade põhjal

6-7-aastaste arusaamad hea lasteaia tegevustest. Bakalaureusetöö teine uurimisküsimus oli: Millised on hea lasteaia tegevused 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal? Grupiintervjuudest selgus, et hea lasteaia tegevusteks on: mängimine ja õppimine. Lapsed töid välja ka üritustel osalemise ning erinevad igapäevategevused.

Laste sõnul saab heas lasteaias mängida. Eriti meeldib lastele mängida koos sõpradega. Peamised head mängud, mida lapsed nimetasid on kehalist aktiivsust võimaldavad mängud: keks, kull, peitus, pimesikk, pallisõda. Järgnevalt tuuakse välja laste arvamused hea lasteaia tegevusest – mängimisest.

Urija: Mis teeb lasteaia heaks lasteaiaks?

Anna: sest siin on palju sõpru, kellega saab mängida.

Albert: lasteaed on sellepärast hea, et seal saab mängida ja peitust mängida.

Sohvi: siin saab peitust, kulli ja pimesikku mängida ja igasuguseid mängu, mida sa soovid.

Klaus: Lõbus on lasteaias mängida.

Lisaks mängimisele saab heas lasteaias laste arvates õppida. Grupiintervjuudest selgus, et lapsed tahavad õppida. Grupiintervjuudest selgus, et heas lasteaias saab mõtlemisülesandeid ja ristsõnu lahendada, raamatuid lugeda ja harjutada. Grupiintervjuude käigus selgusid hea lasteaia õpivaldkonnad: kunstitegevus, liikumine ja muusika. Lapsed

tahavad heas lasteaias maalida, joonistada ning meisterdada. Peale selle on laste arvates heaks lasteaiategevusteks liikumine, võimlemine, batuudil hüppamine, palli viskamine, ronimine ja jooksmine. Üks laps leidis, et on tore, kui saab liikumisharjutusi ise välja mõelda. Lisaks eelnevale ilmnes grupiintervjuude käigus, et heas lasteaias on muusikategevused, kus saab laulda. Järgnevalt tuuakse välja laste arusaamad hea lasteaiategevusest – õppimisest.

Uuriija: Mis teeb lasteaiategevused lasteaiaks?

Lotte: lasteaed on sellepärast hea, et sa saad siis õppida.

Uuriija: Mida tehakse heas lasteaias?

Klaus: mulle meeldib joonistada, siis ma saan igasuguseid asju joonistada.

Lasteaias käimist seostati targaks saamisega ja kooliks ettevalmistamisega. Järgnevalt kaks näidet laste mõtetest.

Uuriija: Miks sa tahad lasteaias käia?

Mati: et hästi targaks saada ja siis lõpuks sama inimeseks saada nagu emme ja issi.

Oskar: õppida lasteaias, kooliks ette valmistuda.

Laste endi sõnul saab heas lasteaias veel magada, süüa ja õues olla. Üks laps leidis, et tema ei saa magada, kui keegi tema kõrval on, aga ta väga tahaks. Laste arvates on magamine hea, sest siis saab välja puhata. Samal ajal arvas üks laps, et lasteaias ei peaks üldse magama. Grupiintervjuudest selgus, et õues olemine on samuti hea tegevus. Lastele meeldib kelgutada, kiikuda, ratta ja tõukerattaga sõita. Peale selle on hea õues liivakastis mängida liumäelt alla lasta. Üks laps leidis, et õues saab isegi lillepärgi punuda.

Grupiintervjuudest ilmnes, et laste arvates toimuvad heas lasteaias suunatud tegevused: üritused, kus saab esineda, näidelda ja laulda ning sünnipäevad, kuna saab kommi. Järgnevalt on esitatud laste selgitused hea lasteaiategevuste ja organiseeritud tegevuste kohta.

Uuriija: Mis teeb lasteaiast hea lasteaiategevused?

Ruta: siin saab süüa, magada, ärgata ülesse ja siis saame mängida ja saame õue.

Eduard: et me saame igasuguseid üritusi seal teha.

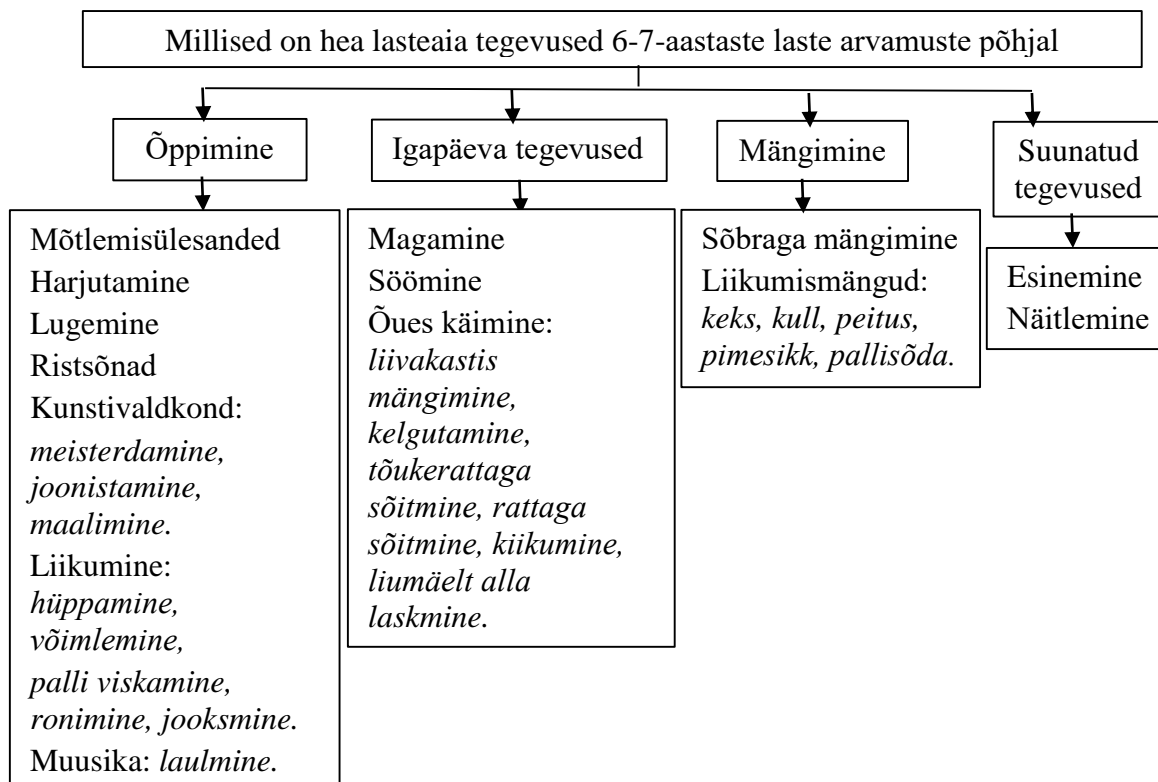
Bruno: lasteaed on hea, kus saab näidendit teha.

Uuriija: Mida saab heas lasteaias teha?

Paula: kui talv, siis saab kelgutada. Suvel saab võililledest pärgi teha.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et laste sõnul on hea lasteaed koht, kus saab tegutseda mängimise ja õppimise kaudu. Peale selle saab laste arvates heas lasteaias palju liikuda ning üritustel esineda. Laste arvates peaks heas lasteaias saama veel magada ja puhata, süüa ning

suunatud tegevustest osa saada. Järgnevalt on esitatud joonis, kuhu on koondatud 6-7-aastaste arvamused hea lasteaia tegevuste kohta (vt joonis 3).

Joonis 3. Hea lasteaia tegevused 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada 6-7-aastaste laste arusaamad heast lasteaiaist, hea lasteaia keskkonnast ja tegevustest. Eesmärgi saavutamiseks püstitati kaks uurimisküsimust: 1) missugune on hea lasteaia keskkond 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal; 2) millised on hea lasteaia tegevused 6-7-aastaste laste arvamuste põhjal? Mõlemale uurimisküsimusele leiti vastused. Uurimuses osalenud laste arvamuste põhjal on hea lasteaed rohkete mänguvõimalustega koht. Laste sõnul on hea mängida lasteaiaühmas, mis on puhas ja korras, kus on palju ja uusi mänguasju. Lapsed peavad oluliseks mängimist koos heade sõpradega ning õppimist abivalmi ja humoorika õpetajatega. Uurimuse tulemused ühtivad enamasti eelnevate uurimustega (Kraus, 2014; Vares, 2015; Õun, 2001, 2005a, 2005b) ja teoorias esitatud allikatega (Anton, 2007; Hea lasteaia aspektid, s.a.; Kikas & Niilo, 2008; Koolieelse lasteasutuse seadus, 2016; Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011; Tervisekaitseõuded koolieelse lasteasutuse..., 2011; Nugin, 2013; Ray & Smith, 2010, Tulva, 1992; Ugaste, 2005).

Õun (2001) ja Nugin (2013) on väitnud, et hea rühmaruum on selline, kus on kujundatud mitmekesiste mängu- ja õppimisvõimalustega tegevuskeskused. Antud uurimuses nimetasid lapsed mitmeid tegevuskeskusi, mida on välja toodud teoorias käsitletud allikates (Nugin, 2013; Õun, 2001, 2005a, 2005b): kunstikeskus, ehituskeskus, autonurk ja nukunurk. Kui Nugin (2013) ja Õun (2001, 2005a, 2005b) väidavad lapse eraldumise ja üksi mängimise võimaluse vajalikkust, siis antud uurimustulemused sellele kinnitust ei anna. Eraldumise võimalus teistest on oluline, kuna rühmaruumid on väikesed, aga lapsi palju (Vares, 2015; Õun, 2001). Uuriija arvamus ühtib eeltoodud autorite väidetega ning peab vajalikuks edaspidi eraldumise võimalusi põhjalikult uurida.

Varasemate uurimuste näitel on täiskasvanute arvates oluline, et mängu- ja õppevahendid oleksid kvaliteetsed (Õun, 2001), siis antud uurimus ja varasem uurimus (Õun, 2005b) näitavad, et on laste arvates oluline mänguasjade rohkus. Täiskasvanud peavad oluliseks rühmaruumi ning vahendite vahelduvust (Nugin, 2013; Vares, 2015). Antud uurimuse käigus leidsid lapsedki, et on hea, kui õpetajad toovad rühmaruumi uusi mänguasju. Lisaks eelnevale, töid lapsed, sarnaselt varasematele uurimustele (Õun, 2001, 2005b), ka selles uurimuses olulisena esile puhtuse ja korra. Keskkond mõjutab seal toimuvat (Nugin, 2013), seda leidis autor ka käesoleva töö puhul, ehk uurimusest selgus, et laste arvates ei ole hea mängida ruumis, mis pole korras ja kus pole puhtad mänguasjad.

Tulva (1992) arvates on sarnaselt sellele uurimusele, hea keskkonna aluseks inimene, – õpetaja, tema soojus ja hellus. Suhted kaaslaste ja õpetajate vahel avaldavad mõju lapse arengule. Sarnaselt Õun'a uurimusega (2005b) leidsid lapsed, et heas lasteaias on head suhted õpetajatega ja sõpradega ning ei ole hea, kui on riiud, tülid, löömised. Antud uurimuse tulemused ütlevad, et hea õpetaja on see, kes on sõbralik, tore ja abivalmis ning mängib ja tegutseb koos lastega, mida on ka varasemates uurimusteski lapsed ja täiskasvanud välja toodud (Õun, 2001, 2005a, 2005b).

Laste jaoks on oluline võimalus mängida koos sõpradega, mida näitas käesolev uurimus, Õun'a (2001, 2005a, 2005b) uurimused ja teised allikad (Kikas & Niilo, 2008; Nugin, 2013; Ugaste, 2005). Heas lasteaias on mängimise juures meeldivateks tegevusteks õppimine, söömine ja õues käimine (Õun, 2005b), siis samal arvamusel olid ka antud uurimuses osalenud lapsed. Kraus'i (2014) ja Õun'a (2005b) uurimustes on lapsed mittemeeldivaks tegevuseks nimetanud magamist, siis antud uurimuses nimetasid kõik lapsed, v.a. üks laps, magamist meeldivaks tegevuseks, sest siis saab välja puhata. Lapsel peab olema võimalus puhkamiseks (Nugin, 2013), ning õpetaja peab muutma selle meeldivaks (Õun,

2005b). Võib oletada, et antud uurimuses osalenud lasteaia rühmades on õpetajad muutnud puhkeaja meeldivaks.

Antud bakalaureusetöö ei võimalda uurimustulemusi üldistada, kuna valim oli väike ja samasugused arvamused kattusid vähem. Samas toetasid varasemad uurimused antud uurimistöö tulemusi. Antud teemat edaspidi uurides on otstarbekas kasutada suuremat valimit, sest see annab suurema võimaluse teha järeldusi ja üldistusi.

Bakalaureusetöö üheks praktiliseks väärtuseks on see, et autor omab nüüd kvalitatiivse uurimuse läbiviimise kogemust. Teine oluline väärtus on see, et lapsed said osaleda ja olla kaasatud hea lasteaia aspektide väljaselgitamisel. Tugevusena näeb töö autor asjaolu, et uurimuse läbiviimisel lähtuti lapsekesksest metoodikast, mis võimaldas põhjalikke arutelusid, arusaadavaid vastuseid ja arvestatavaid uurimustulemusi. Antud uurimuses on välja toodud ka laste arvamuste põhjendused, millele varasemalt, autorile teadaolevalt, rõhku pole pandud. Põhjenduste olulisust ei näinud töö autor tööd kavandades, aga põhjendused tulid välja grupiintervjuude läbiviimisel lapsesõbraliku meetodi põhimõtteid kasutades. Eeltoodut peab autor uurimistöö lisaväärtuseks.

Antud uurimuse käigus selgus veel erinevaid aspekte, mida lapsed hea lasteaia juures oluliseks peavad, aga neid arvamusi pole varasematest uurimustest välja tulnud. Näiteks selgus uurimusest, et lastele meeldib üritustel osaleda ja esineda, mängida köögis ja juuksuris, mängida lauamänge, teha igasuguseid kehalist liikumist soodustavaid tegevusi (näiteks võimlemine), süüa maitsvat toitu (näiteks boršisuppi). Lisaks eelnimetatud tegevustele ei ole teoorias käsitletud allikates nimetatud heaks õpetajaks humoorikat ja naljakat õpetajat, nagu leiti antud uurimuses. Varasematest uurimustest pole selgunud ka asjaolu, et heas lasteaias on vaja reegleid ning korrapidajaid, mille olulisuse töid välja antud uurimuses osalenud lapsed. Käesolevas uurimuses nimetasid lapsed mänguasju (näiteks legod, puldiautod), mida varasemalt pole mainitud. Üks tulemuste erinevuste põhjus on autori arvates see, et mõned uurimused (Õun, 2001, 2005b) olid läbi viidud mitmeid aastaid tagasi, kui võimalused ühiskonnas ei olnud veel nii head, kui praegu. Kuna nendes uurimustes käsitleti hea lasteaia teemat ning ühes uurimuses (2005b) kaasati ka 6-7-aastaseid lapsi lasteaia kvaliteedi hindamisel, siis sai nende uurimuste kaudu informatsiooni antud uurimuse tarbeks. Praegu on ühiskond arenenum, lasteaedades on võimalused suuremad ja paremad. Teise põhjusena tulemuste erinevustes näeb autor, et grupiintervjuude käigus kasutatud lastega filosoferimise meetod võimaldas aruteludega rohkem süvitsi minna, aga viimast pole autorile teadaolevalt andmete kogumisel Eestis eelkooliealiste lastega varem kasutatud.

Bakalaureusetöö tulemuste põhjal võib väita, et lastel on oma arvamus heast lasteaiast ning nad oskavad oma vaateid väljendada, kui neid kaasata nende iga ja küpsusastet arvestaval viisil (Lastekaitseeadus, 2016). Kuna töö autor küsis laste hinnangut toimunud arutelule, lisaks pöidla hinnangule ka verbaalselt, siis selgus, et lastele väga meeldib enda arvamust avaldada ja oma arvamust põhjendada. Autori arvates võiks iga tegevõpetaja ise uurida oma rühma lastelt nende soove ja vajadusi hea lasteaia kohta. Tulevase lasteaiaõpetajana näeb töö autor, hoolimata valimi väiksusest, et antud töö tulemused aitavad kaasa lapsekeskse lasteaia kujunemisele.

Kokkuvõte

6-7-aastaste laste kaasamine hea lasteaia aspektide välja selgitamiseks ühe Tartu ja ühe Valga lasteaiarühma näitel

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada 6-7-aastaste laste arusaamad heast lasteaiast, hea lasteaia keskkonnast ja hea lasteaia tegevustest.

Uurimisprobleemina nähti asjaolu, et meil on kehtivad õigusnormid, mis sätestavad lapse arvamuse ära kuulamise ja arvestamise kohustuse, kuid siiski ilmnis Eestis läbiviidud uurimuste põhjal, et lapsi pole piisaval määral kaasatud arvamuse avaldamisse. Lähtudes eeltoodust ei ole teada, mida arvavad 6-7-aastased lapsed ise heast lasteaiast.

Käesolevas uurimuses koguti andmeid poolstruktureeritud grupiintervjuu kaudu, mille läbiviimisel kasutati lastega filosoferimise põhimõtteid. Kokku intervjueriti kahtekümmend nelja Tartu ja Valga lasteaia 6-7-aastast last. Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Uurimistulemusest selgus, et laste arvamuste põhjal on heas lasteaias mitmekesiste mänguvõimalustega puhas ja korras rühmaruum, kus saab koos sõpradega paljude ja uute mänguasjadega mängida ning abivalmi õpetajaga õppida. Laste sõnul saab heas lasteaias magada, süüa, õues olla ning üritustel osaleda.

Uurimuse käigus jõuti järeldusele, et lastele meeldib arutleda ning neil on oma arvamus heast lasteaiast. Tulenevalt eeltoodust võiks edaspidigi 6-7-aastaseid lapsi kaasata hea lasteaia aspektide väljaselgitamisse.

Märksõnad: 6-7-aastased lapsed, laste kaasamine, hea lasteaed, hea lasteaia keskkond, hea lasteaia tegevused.

Abstract

Involvement of the 6-7 year old children for defining the aspects of a good kindergarten on the sample of one kindergarten group in Tartu and one in Valga

The objective of the present Bachelor's thesis was to find out the understanding of the 6-7 year old children of a good kindergarten and the environment and activities in a good kindergarten.

The issue studied was the matter of fact that our legislative provisions include an obligation that the opinion of the child must be listened to and taken into consideration but it turned out based on the studies carried out in Estonia that children have not been involved enough in expressing their opinion. Therefore we do not know what children themselves think of a good kindergarten.

In this thesis information was collected by carrying out semi-structured group interviews where the principles of philosophizing with children were applied. In total twenty-four 6-7 year old children at the kindergartens in Tartu and Valga were interviewed. Qualitative inductive content analysis was used for analyzing the data. It turned out from the research work that there must be a clean and tidy kindergarten group room with a variety of playing possibilities, where children can play together with their friends with many new toys and study with the helpful teacher. Children say that at a good kindergarten you can sleep, eat, play outside and participate in different events.

A conclusion was made during this study that children like to talk about and discuss the issues related to them and they have their own idea of a good kindergarten based on which 6-7 year old children could be involved also in the future asking their opinion of a good kindergarten.

Keywords: 6-7 year old children, involvement of children, a good kindergarten, environment in a good kindergarten, activities in a good kindergarten.

Tänuõnad

Bakalaureusetöö autor tänab uurimuses osalenud lasteaedade juhtkonda ja rühmaõpetajaid, lapsi ja vanemaid meeldiva koostöö eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Anton, M. (2007). Lasteaia sotsiaalne, eetiline, emotsionaalne ja füüsiline keskkond. A. Alasoo (Toim), *Psühhosotsiaalse keskkonna juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele* (lk 16-22). Tallinn: OÜ Puffet Invest.
- Aru, A., & Reinomägi, A. (2014). Laste kaasamisest kohaliku elu korraldamisse laste pilgu läbi, *Sotsiaaltöö*, 3, lk 21-23.
- Costa, R. (2013). The importance and applicability of philosophy for children in today's society. *Revista Internacional de Filosofía Aplicada* 5, 77-106.
- Creswell, J.W., & Miller, D.L. (2000). Determining Validity in qualitative inquiry. *Theory in practice*, 39(3), 124-130. Külastatud aadressil http://people.ucsc.edu/~ktellez/Creswell_validity2000.pdf.
- Eesti Vabariigi põhiseadus*. (2015). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949?leiaKehtiv>.
- Euroopa Liidu põhiõiguste harta*. (2012). Külastatud aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.
- Fisher, J. (2008). *Starting from the child*. Glasgow: Bell and Bain.
- Fisher, R. (2007). Dialogic teaching: developing thinking and metacognition through philosophical discussion. *Early Child Development and Care*, 177, 615-631.
- Gaut, B., & Gaut, M. (2015). *Filosoofilised arutelud väikeste lastega. Praktiline käsiraamat õpetajale*. Tartu: Studium.
- Hea lasteaia aspektid*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.eetika.ee/et/hea-kool/hea-lasteaia-aspektid>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Illing, E., & Lepa, R. (2005). *Kaasamise vormid – ülevaade ja kasutusvõimalused*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS.
- Kaera, P. (1992). *Lastepäevahoiu ja selle eri vormide mõjust lapse arengule*. T. Tulva (Toim), *Laps ja lasteaed* (lk 18-28). Tallinn: TTÜ Rotaprint.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalüüs>.
- Karu, M., Turk, P., Suvi, H., & Biin, H. (2012). *Lapse õiguste ja vanemluse monitooring. Laste ja täiskasvanute küsitluse kokkuvõte*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Kikas, E., & Niilo, A. (2008). Mäng. E. Kikkas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 120-136). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava.* (2011). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>.
- Koolieelse lasteasutuse seadus.* (2016). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006?leiaKehtiv>.
- Kraus, K. (2014). *Meetodid laste rahulolu uurimiseks koolieelse lasteasutusega ühes Tartumaa lasteaias 6-7 aastaste laste rühmas*. Publitseeritud magistritöö. Tartu Ülikool.
- Kübar, U., & Hinsberg, H. (2014). *Kaasamine avalikus sektoris ja vabakonnas*. Tallinn: Riigikantselei.
- Laherand, M., L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn.
- Lansdown, G. (2005). Can you hear me? The right of young children to participate in decisions affecting them. *Working Papers in Early Childhood Development*, 36, 1-37.
- Lapse õiguste konventsioon.* (1991). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>.
- Lastekaitseadus.* (2016). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/LasteKS>.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Külastatud aadressil
2014<http://samm.ut.ee/intervjuu>.
- Lipman, M. (1973). *Philofophy for children*. Külastatud aadressil
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED103296.pdf>.
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2). Külastatud aadressil
<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>.
- McLellan, E., MacQueen, K.M., & Neidig, J.L. (2003). Beyond the qualitative interview: data preparation and transcription. *Field methods*, 15(63). Külastatud aadressil
<http://ejournal.narotama.ac.id/files/Beyond%20the%20Qualitative%20Interview.pdf>.
- MTÜ Lastekaitse Liit. (2014) *Laste ja noorte osalus ja kaasamine koolis*. Külastatud aadressil
http://www.eetika.ee/sites/default/files/www_ut/laste_ja_noorte_osalus_ja_kaasamine_koolis_0.pdf.
- MTÜ Lastekaitse Liit. (2013). *Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides*. Külastatud aadressil
<http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2011/04/Uuring-%E2%80%9CLaste-osaluse-toetamine-ja-kaasamine-otsustusprotsessides%E2%80%9D.pdf>.

- MTÜ Lastekaitse Liit. (s.a.). *Osalus ja kaasamine*. Külastatud aadressil
<http://www.lastekaitseliit.ee/lapse6igused/kaasamine/osalus-ja-kaasamine/>.
- Murris, K. (2013). Reading philosophically in a community of enquiry: challenging developmentalism with oram and kitamura's angry arthur. *Children's Literature in Education*, 145–165.
- Murris, K., S. (2008). Philosophy with Children, the Stingray and the Educative Value of Disequilibrium. *Journal of Philosophy of Education*, 42, 3-4.
- Nugin, K. (2013). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. Tartu: AS Atlex.
- Ray, K., & Smith, C. M. (2010). The kindergarten child: what teachers and administrators need to know to promote academic success in all children. *Early Childhood Educational Journal*, 38, 5-18.
- Säre, E. (2010). *Filosoofiliste vestluste ja tegevuste rakendamise võimalused lastega ühe algklassi näitel*. Publitseeritud magistritöö. Tartu Ülikool.
- Zoller, E. (2008). *Väikesed filosoofid*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Teder, I. (2012). *Laste ootused seoses KOV valimistega*. Külastatud aadressil
http://lasteombudsman.ee/sites/default/files/IMCE/laste_ootused_seoses_kov_valimist_ega_0.pdf.
- Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule*. (2011). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/111102011003>.
- Tervisekaitsenõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis*. (2008). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/180654>.
- Tulva, T. (1992). *Steinerpedagoogika ja koolieelne kasvatus*. T. Tulva (Toim), Laps ja lasteaed (lk 66-77). Tallinn: TTÜ Rotaprint.
- Ugaste, A. (2005). *Laps ja mäng*. K. Henno (Toim), Laps ja lasteaed (lk 154-169). Tartu: AS Atlex.
- Vaikuseminutid*. (s.a.). Külastatud aadressil
<http://vaikuseminutid.ee/mis-on-vaikuseminutid/>.
- Vares, M. (2015). *Õpetajate hinnangud lapsest lähtuva rühmaruumi planeerimisele kolme Tallinna lasteaias näitel*. Publitseeritud bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Õun, T. (2005a). *Koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamine*. K. Henno (Toim), Laps ja lasteaed (lk 128-148). Tartu: AS Atlex.
- Õun, T. (2005b). *Koolieelse lasteasutuse kvaliteet laste hinnangutes*. L. Talts & M. Vikat

(Toim), Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes III (lk 163-174). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Õun, T. (2001). *Milline on hea lasteaed*. P. Kallam (Toim), Väikelaps ja tema kasvukeskkond II (lk 142-154). Tallinn: OÜ Annete & Johannese Trükitööstus.

Lisa 1. Lastega filosoferimise kava

1. Keskendumisharjutus

Lõõgastusharjutus: vaikuseminutite harjutus – ümbritsevate häälte kuulamine.

Kaugete ja lähedal olevate häälte kuulamine.

2. Stiimuli jagamine

Jutustuse esitamine: „Peedu läheb lasteaeda”.

3. Aeg mõtlemiseks

Vastamine Peedu küsimusele: milline on hea lasteaed?

4. Arutelu: mis teeb ühest lasteaiast hea lasteaia?

Põhiküsimus:

- Mis teeb ühest lasteaiast hea lasteaia? Milline on hea lasteaed?

Teemat suunavad küsimused:

- Milline on sinu lasteaed? Missugune võiks olla üks hea lasteaed? Kujuta ette, et sa käiksid mõnes muus lasteaias, milline see lasteaed võiks sinu arvates olla? Miks on sinu lasteaed hea lasteaed?
- Millised mängud sulle lasteaias kõige rohkem meeldivad? Millised mängud on heas lasteaias? Missugused mänguasjad heas lasteaias on? Kus sulle meeldib kõige rohkem mängida?
- Millised inimesed on heas lasteaias? Kes võiks olla ühes heas lasteaias? Mis teeb õpetaja heaks? Milline on hea õpetaja? Mida teevad õpetajad ühes heas lasteaias? Milline on hea sõber?? Mida teevad sõbrad ühes heas lasteaias? Miks on hea, kui sul on sõber?
- Mida saab ühes heas lasteaias teha? Millised tegevused lasteaias sulle kõige rohkem meeldivad? Mida tehakse ühes heas lasteaias?

5. Keskendumisharjutus

Lõõgastusharjutus: vaikuseminutite harjutus– ruumis olevate värvide vaatlemine.

Heledate ja tumedate värvide vaatlemine.

6. Vahekokkuvõte

Meeldetuletus: eelneva arutelu käigus saadud vastused küsimusele: milline on hea lasteaed?

7. Arutelu jätk: mis teeb ühest lasteaiast hea lasteaia?

8. Kokkuvõte

Järeldused: milline on hea lasteaed?

9. Lõpetus

Pöidla hinnang:

- Mulle meeldis lugu Peedu heast lasteaiast!
- Ma tundsin ennast arutelu ajal hästi!
- Mulle meeldis heast lasteaiast rääkida!
- Ma tahan veel niimoodi arutleda!

Lisa 2. Jutt „Peedu läheb lasteaeda”

Peedu on kolmeaastane uudishimulik poiss. Ta elab Vikerkaare tänaval, koos oma ema, isa ja suure vennaga. Ühel hommikul oli kogu pere söögilaua taga ja sõid putru. Seejärel silitas ema Peedu pead ja ütles: „Peedu, sa oled juba nii suureks kasvanud! Varsti lähed sa lasteaeda!” Peedu jäi mõttesse, tal ei tulnud pähegi, et temagi lasteaias käima hakkab, nagu tema suur vend. Peedu küsis venna käest: „on seal lasteaias ikka hea?” Peedu vend vastas: „lasteaias on täitsa hea!” Peedule ei piisanud venna vastusest, ta tahtis veel lasteaias kohta teada saada. Ta küsis isalt: „kas sina käisid ka lasteaias?” Isa vastas: „Oh pojake, siis kui mina sama vana olin, ei olnudki lasteaedu! Mina kasvasin kodus, koos oma vendade ja õdedega, taluloomade ja looduse keskel.” Peedu mõtles, et kui isa ei käinudki lasteaias, miks tema peaks lasteaeda minema. Peedu küsib emalt: „aga miks mina siis lasteaeda lähen?” Ema naeratas ja ütles: „Peedu, lapsed käivad lasteaias selleks, et targaks saada, et õppida ja pärast kooli minna!” „Aga miks mitte kohe kooli minna?” päris Peedu. Peedu suur vend hakkas naerma: „sa Peedu oled veel nii rumal ja väike, et koolis hakkama saada!” „Aga ema ju ütles, et olen juba nii suureks kasvanud!?” pahandas Peedu. Ema lohutas: „oh, Peedu, sa oledki juba suureks kasvanud ja sellepärast sa alustadki lasteaiast, et veel suuremaks ja targemaks kasvada! Lasteaed on hea koht!” Peedu ikka mõtles, et miks just lasteaias suureks ja targaks saab? Miks lasteaed on hea koht? Peedu ei ole kunagi lasteaias käinud. Ta mõtles, et mis teeb lasteaiast hea lasteaias?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Lizett Käst (sünnikuupäev: 30.06.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „6-7-aastaste laste kaasamine hea lasteaia aspektide välja selgitamiseks ühe Tartu ja ühe Valga lasteaiarühma näitel”, mille juhendaja on Egle Säre,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 18.05.2016